

מסורת הש"ס

(א) ע"ז ב: ע"פ, (ב) שמוע' לט, (ג) ע"ז ג' (ד) ע"ז ט: ספ. ע"ש דף ג' ע"פ, (ה) יט נוסחאות בר מנינא, (ו) נפתחות קרבן, (ז) נפתחות (ח) רש"י, (ט) רש"י, (י) ג'ל שפתא, (יא) נפתחות' שמוע' לט. ד"ה קיימא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבר רבה אעפ"י: (ב) תוס' ד"ה מנעא וכו' ובפרק אלו נאמרין אמרר שקבלו:

גליון הש"ס

גמ' בחמישי בנה מוצת. עין מנעא דף ו' ע"פ כדפי' ד"ה יטנא לפני הכרוב: שם בשעת שהקריבו כו'. ע' תשע"ז ח"ג עין ש"י: תוס' ד"ה ידו וכו'. ופ' על גב גמולא משה מורה יומא דף טו ע"פ: שם: ד"ה פרוי בריאה דאורייתא. עין פנימית דף כט ע"פ מדי' של תפוחים:

מוסף רש"י

כנגיית. קופ"ל געל"ו ומעילין דה שער (ע"ז ב.). השמעת דין. מתן מורה שאלמו ישראל נעשה ושמע: יראה. שמה לא יקבלו ישראל המורה ומחור האחר למחור וכו' (שם). ולבסוף. כשקבלו נעשה ושמע (שם). ד' יתירה למה לי. ה' דשפי ימיה וכמה סוף מעשה כדלשית לדרשה ו, והי שמע ויהי ערב ויהי בקר וים שפי של שמה כסין שפמדין ישראל לקבל המורה (ע"ז ב.). עמא פדיוא. עט כסול (מחבובת ק"ב). דקדמיהו פומימיו לאודניכו. מתחלתם הייתם כהלים שהקדמם נעשה לשמע. ועודם כהלים להנה לעשות דבר בלא עמו (שם).

רבינו חננאל

לרצנן ח' חסרים עצור. ולא היו צין פסח דלשמקד לפסח דהאידנא אלא ב' ימים ונמנא דלשמקד בע"ש: **בשני עלה משה.** ושמע ואלתם מהיו לי וירד והגיד: **גו' עלה.** ושמע הגבלה וירד והגיד: **גו' ירד.** להפריסים: **ושז לא עלה.** עד **ומאחר שלא עלה מהיכן ירד.** דלמרת **גו' ירד** ולא אמרת ועלה וירד אלא **אימא גו' עלה** וירד ועלה לא עלה: **ובחמישי בנה מוצת.** כדכתיב ויצן מוצת תחת ההר: **מאי לאו משום פורס.** לא היה לו פנאי לעלות שקבלו כולן יחד את הדברות: **עליה דרז חסדא.** לפני רז חסדא. לפי שרז חסדא יושב והדרשן עומד קאמר עליה דדומה כמו שהעומד למעלה מן הישוב: **אוריאל פליטא.** מורה נביאים וכמוסים: **לעס פליטא.** כהנים לויס וישראלים: **על יד פליטא.** משה תליתאי לצטון מרים אהרן ומשה: **ציוס פליטא.** לפרישה: **תחסיס הסר.** תחת ההר ממע: **גוגיס.** קוב"א שמטילין דה שער: **מודעא רבה.** שאס ציונים לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יס להם תשובה שקבלו בלאונס: **צימי אחשורוש.** מאהבנת הנס שנעשה להם: **דין.** מורה: **בסחילס.** קודם שאלמו ישראל נעשה ושמע: **יראה.** שמה לא יקבלו ויחזור העולם לתמו וזהו כד"ל: **ולנסוף.** כשקבלו: **יוס השש.** מאי שגא דכתיב ה' ציוס גמר מעשה בראשית: **מלמד סהסנה כו'.** הששי משמע הששי המיוחד במקום אחר כדאמר' בעלמא (חולין דף טא). היך המיומנת אף כלן ויהי ערב ויהי בקר של גמר בראשית תלוי ציוס הששי והוא ו' כסין שנתנה צו תורה. מריצו דה' דריש ביה נמי דה' **שני כפרים.** מניו שניה: **נמי ועשרים.** וכל א' וא' נטל כתר: **עענו.** הכתמים והכי משמע את עדים ו' **אשר היו להם** מהר חורב: **בחויר פיקו.** דמשמע נמי ויתנלו את עדים מהר חורב: **ומשה יקח.** אותו עדי. לשון אחר את האהל לשון כהנו נרו (איוז כט) והוא היה קריון עור פניו: **עושי דברו לשמוע.** מוכינן לעשות קודם שישמע ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולין לקבלן עליהם אם לאו: **פריו קודם לעלו.** כן דרכו וחלוק משאר אילנות מנטט פירותיו קודם לעלו: **אזנעתא דידים.** אזנעות דידו: **וקא מנין צה.** היה ממעקן צרגליו ואינו מניין מתוך מירדא: **עמא פויא.** נמנה: **קדמיסו פומימיו לאודניכו.** קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה קבלתם עליכם לקיימה: דסגינן

ופרקין לרבנן ח' חסרין עצור, לוי יסור ד' חסרין עצור. דכי אמר אחרים חסרין בין עצרת לעצרת ד' ימים בזמן שהיו חסרין כסדרן, אחד מלא ואחד חסר, דהו ששה שלמין ושהה חסרין, והו יומי דשעת שני, דנאפלין ש"ג מנחון בשבועי, ומשתירין ד'. אבל כדדור בה ד' חסרין, הו להו יומי שני, וכד אולין שמועין, מניה ג', והילכך בר הוי ראש ניסן דשנייה יום אחר בשבת והוה בראשונה ד' חסרין, הו ניסן דראשונה בחבשה, וסיון בחד בשבא כר' יוסי. ואי הוי בשנה ראשונה שבת חסרין והו יומא שני, משתיירי מניה חסרין, הו ניסן דראשונה בחבשה, וסיון בחד בשבא כר' יוסי. ואי הוי בשנה ראשונה שבת חסרין והו יומא שני, משתיירי מניה חסרין, וכד הוי ראש ניסן שנייה בחד בשבא, הו ראש ניסן שנה ראשונה במעלי שבתא, וראש סיון חרין בשבא כרבנן, ותנן אין תפוחין מארבעה חסרים המעוברין בשנה, וכד הורוין ד' מעוברין הוה ד' מחסרין, ואפי' למאן דפריש ולא נראה לחכמים לחסר יתר על שמונה. ת"ש רבי יוסי אומר בשני עלה וירד. פ' שני לחניינן במדבר סיני, ובשלישי עלה וירד, וברביעי כי תצתא עלה וירד, ובחמישי בנה מוצת חקריבו עליו קרבן, בשני לא היה לו פנאי. דרש הווא גלילא עליה דרב חסדא דיהב אורוין תליתאי על ד תליתאי לפע תליתאי, ביום תליתאי, ואית רבנן דמורחין גרסין כרבנן, וישיעא דרבנן מן ביום תליתאי יום שלישי לפרשה. דאלמא בחמה עבדי להו פרישא, כמאן כרבנן וחרין בשבא הוה ראש חשי סיון, וכבשה בר נגנה תורה. ומפרשא פלוגתא גמי בגמ' דרביעית יומי.

העולם. אלא מילתא נפקא להו לרבנן [ביר פכ"ח] מהאי קרא דכתיב (תהלים קח) זכר לעולם ברייתו דבר צוה לאלף דור. שלפי שמצאו מן יצירת אדם הראשון ועד נתינת התורה כי"ד דור, וזה פסוק, וי' מנח עד אברהם, ומאברהם עד משה ו' אברהם יצחק נפקא להו קהת עצום עד משה. ועל ידו ניתנה התורה, וכבר שלמו כי"ד דורות, ידעו כי התורה היתה גנוזה תתקע"ד דורות. וכיוון שעברו עליה שימות העולם כי"ד דורות שהן השלמה אלף דור, ניתנה התורה כדי שיתקיים דבר צוה לאלף דור.

אמר רבי עקיבא פרק תשיעי שבת

בפה ע"הוה הר בנינית. ואע"פ שכבר הקדימו נעשה לנשמע שמה יהיו חסרים כשילאו האש הגדולה^א שילאמה נשמתן והא דלמחר כפ"ק דמס' ע"ז (דף ב:) כלום כפית עלינו הר כנגיית דמשמע דאם היה כופה עליהן לא היה לכן תשובה והכא אמר דמודעא רבה

לאורייתא היינו על מה שלא קבלו אלז מה שלא קיימיה אירכא תשובה: **מודעא רבה לאורייתא.** והא דלמחר נזכרים (דף כה). שכת משה ברית עם ישראל על המורה והמנות והשצנים על כך וכפ' אלו נאמרין (פסוק לו:)^א (שקבלו את כל המורה^ב צהר גרויס וזהר עיבל אור"מ^ג דע"פ הדיבור היה והרי כנעל כרמס^ד אלז צימי אחשורוש קבלו^ה מדעתם מאהבנת הנס ומה שכת עממן ברית יהושע לעבד את ה' הם לא קבלו אלא שלל לעבד ע"ז^ו כדכתיב (יהושע כד) חלילה לנו מעוזב את ה' וכן משמע כוליה עניינא: **אמר רבא** הדר קב"ה בימי אחשורוש. מימא לר"י

דזמגילה (דף א.) גזי אסתר צרות הקודש נאמרה^א למר רב יהודה למר שמואל אי הואי הם ה"א להו דדי עדיפא מדידהו קיימו וקבלו היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה ואמר רבא כולוה אית להו פירכא לזכ משמואל דלית ליה פירכא והשתא דשמואל נמי אית ליה פירכא דרבא גופיה מוקי איה קרל לדרשה אחריתי וכפ"ק דתגיגה (דף י.) גזי הימר נדריס פורחין צאורי^א קאמר כולוה אית להו פירכא וחשיב פירכא הא דלריך קרל לדרשה אחריתי ואי גרסינן התם רבה אמתא שפיר אי נמי ה"ק דזמגילה כולוה אית להו פירכא ששאר מנאים מוקשים כצברתם^א כדלמא התם אלז שמואל אינו מוקשה כל כך^ב אלא דלעטריק קרל לדרשה אחריתי: **שני בתרים.** של הוד היו לפיכך כשנטל משה קרן עור פניו: **ירדו ק"ב ריבוא.** מדכתיב ויתנלו דריש מרי וימני ויש ספרים שכתבו דהן דהדיא ויתנלו לא נאמר אלא ויתנלו^א ואע"ג דגדולה מדה טובה ממדת פורענות הכא נמי גדולה היא שמאלך עוז היה קושר נמי כתרם ומלאך חננה לא היה צו כח כי אם להסיר אחד:

פריו קודם ע"הו. הקשה ר"מ שהי אלו רואים שגדל כשאר אילנות ומפרש דתפוח היינו אחריו וריח אפך כתפוחים מתרגמינן^א כ"ריחא דאחרונא ומהנה פריו קודם לעליו שדר צילין משנה לשנה והאחר שני נושרין עליו של אשמתק וצאלן עלין אחרים הוי פריו קודם ללאתם עליס אף מימא שמציא קרל כתפוח בעצי היער דצהאי קרל לא נמשלו ישראל לתפוח אלא הקצ"ה כדכתיב כן דודי צין הצנים וקרל דריח אפך כתפוחים (שיר ו) הוה ליה לאחיו עפי: ולא

ר' לוי הא למדתה שכל מעשה אותו היום היה משולש. ובגין זה עוד יש במדרש למדנו [תנחומא פסחא יתור] הלא כתבתי לך שלשים, אמר ר' יהושע בן נחמיה הן תורה, שאותיותיה משולשות אלף בית גימל, והכל היה משולש, תורה משולשת תורה נביאים וכתובים. משנה משולשת, תלמוד הלכות משולש, ערב ובוקר וצהריה. קדושה משולשת, קדוש קדוש קדוש. ישראל משולשים כהנים לויס וישראלים. ומשה אותיותיו משולשים. משבט לוי משולש, מדרבא יצחק ריעקב אבות שלשה, בחורש משולש, ניסן אייר סיון. כסנין אותיותיו משולשים שלשה ימים נתקדשו שבארך [שמות יט] והיו נכונים ליום השלישי. אמרו לפניו רבנו של עולם חמדה שגנויה לפיכך תשע מאות ושמענים וארבעה דורות קודם שנבאר

ר' לוי הא למדתה שכל מעשה אותו היום היה משולש. ובגין זה עוד יש במדרש פסחא יתור] הלא כתבתי לך שלשים, אמר ר' יהושע בן נחמיה הן תורה, שאותיותיה משולשות אלף בית גימל, והכל היה משולש, תורה משולשת תורה נביאים וכתובים. משנה משולשת, תלמוד הלכות משולש, ערב ובוקר וצהריה. קדושה משולשת, קדוש קדוש קדוש. ישראל משולשים כהנים לויס וישראלים. ומשה אותיותיו משולשים. משבט לוי משולש, מדרבא יצחק ריעקב אבות שלשה, בחורש משולש, ניסן אייר סיון. כסנין אותיותיו משולשים שלשה ימים נתקדשו שבארך [שמות יט] והיו נכונים ליום השלישי. אמרו לפניו רבנו של עולם חמדה שגנויה לפיכך תשע מאות ושמענים וארבעה דורות קודם שנבאר

העולם. אלא מילתא נפקא להו לרבנן [ביר פכ"ח] מהאי קרא דכתיב (תהלים קח) זכר לעולם ברייתו דבר צוה לאלף דור. שלפי שמצאו מן יצירת אדם הראשון ועד נתינת התורה כי"ד דור, וזה פסוק, וי' מנח עד אברהם, ומאברהם עד משה ו' אברהם יצחק נפקא להו קהת עצום עד משה. ועל ידו ניתנה התורה, וכבר שלמו כי"ד דורות, ידעו כי התורה היתה גנוזה תתקע"ד דורות. וכיוון שעברו עליה שימות העולם כי"ד דורות שהן השלמה אלף דור, ניתנה התורה כדי שיתקיים דבר צוה לאלף דור.

פח. תורה אור השלם

1 ירוצא משה את הקעם לקראת האלהים מן המזרח והתנבז בתחתית הקר: שבות יו 2 קומו וקבלו היהודים עליהם ועל דורעם ועל כל תולדים עליהם ולא יעבור תולדות עשים את שני והמים האלה ככתבם וכוונם בכל שנה ושהן: אסתר ט כו 3 משמים השמעת דין ארץ יראה וישקטה: תהלים עו ט 4 וירא אלהים את כל אשר עשה וזהו טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום השני: בראשית א לא 5 ויתנצלו בני ישראל את עיניהם מדר חורב: שמות לג 1 6 ומשה יקח את האהל ויקח לו מזרח למחנה וירקן מן המזרח וקרא לו מזרח מזרח וזהו כל מבקש ויבא אל אהל מזרח אשר מזרח למחנה: שמות לג ז 7 ופרויו יושבו וקרא ציון ברנה ושלמות עולם על ראשם ששון ושמחה וישגו וקטו יגן ואנחה: ישעיהו לה י 8 כרכו לו מזחין בגרי כח עשי דברו לשמע בקול דבר: תהלים קג כ 9 כחפוח בעצי היער כן דודי בין הקנים בצלז ומקדו וישובתי ופריו מתוק לחבי: שיר השירים ב ג

לעוי רש"י

קוב"א. גינית, מיכל גדול ועגול.

מוסף תוספות

א. מוכח גמי. מוס' הלא"ש ונ"י הכותב הכ"מ. ב. עכבר הירדן כשאמרו ברכות וקבלות. מוס' הלא"ש. ג. דהכל היה מחמת יראה. יעש"א. ד. וכן בהר גריזים לפי שהיו אומרים אורו האיש אשר לא יעשה. יעש"א. ה. בלב שלם. מוס' הלא"ש. ו. בלבד. מוס' הלא"ש. ז. לא יירש ליה הכי וכו'. מוס' הלא"ש. ח. פריך כי האי גזונו [דהתם]. מוס' הלא"ש. ט. דקראי גופייהו לא מוכיחי הכי. מוס' הלא"ש. י. דלית ליה פירכא קראא גופיה. מוס' הלא"ש.

רב נסים גאון

דרש ההוא גלילאא עלי רבא חסדא בריך רחמנא דיהב אורוין תליתאי. פ' תורה נביאים וכתובים. ביום תליתאי. פ' ביום שלישי לפרשה, כרבנן דאמר בחמישי עבד ליה בחורש השלישי ניסן אייר על ידי משה שהוא שלישי, אחרון ומרים ומשה. לעם תליתאי. כהנים לויס וישראל. בירה תליתאי. בחורש השלישי ניסן אייר סיון. ובסיון ניתנה התורה. והוסיפה התורה דבר זה אותיותיה משולשים, כלומר שהתורה נקריא אמת [משלי יח] אמת קנה חכמה, ומספר אמת ג' אותיות. וישראל בני אבות ג', אברהם יצחק ויעקב, משבט שלישי ראובן שמעון לוי, וכן לוי גדול משה, שעל ידו ניתנה תורה. לוי שי בו ג' אותיות, משה ג' אותיות, וצפנן ג' ריחים, כדכתיב [שמות ב] ותצפנהו ג' ירחים. וזהו אמרו אמר לך ר' יהושע בן נחמיה הן תורה, שאותיותיה משולשות אלף בית גימל, והכל היה משולש, תורה משולשת תורה נביאים וכתובים. משנה משולשת, תלמוד הלכות משולש, ערב ובוקר וצהריה. קדושה משולשת, קדוש קדוש קדוש. ישראל משולשים כהנים לויס וישראלים. ומשה אותיותיו משולשים. משבט לוי משולש, מדרבא יצחק ריעקב אבות שלשה, בחורש משולש, ניסן אייר סיון. כסנין אותיותיו משולשים שלשה ימים נתקדשו שבארך [שמות יט] והיו נכונים ליום השלישי. אמרו לפניו רבנו של עולם חמדה שגנויה לפיכך תשע מאות ושמענים וארבעה דורות קודם שנבאר